

PROJEKT RESPID

Przegląd skutecznych form wsparcia wzmacniających autonomię osób z niepełnosprawnością intelektualną

TEMAT 6: Aktywność w czasie wolnym osób z niepełnosprawnością intelektualną

Wprowadzenie. W tym dokumencie zaprezentowany jest efekt pracy partnerów projektu pn. „RESPID – Przegląd skutecznych metod wspierania samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną”. W projekcie, który realizowany jest od września 2016 r. do października 2017 r., partnerzy z czterech organizacji PSONI (Polska), Rytmus (Czechy), ZPMPvSR (Słowacja) i Il Cerchio (Włochy) wymieniali się swoimi doświadczeniami i szukali dobrych praktyk we wspieraniu samodzielności dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Partnerzy mają wieloletnie doświadczenie w pracy na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną, więcej informacji o partnerach projektu: <http://respid.eu/index.php/prezentacja-partnerow/>

Praca obejmowała 6 obszarów funkcjonowania dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną:

- 1) Zatrudnienie wspomagane na otwartym rynku pracy
- 2) Mieszkalnictwo wspomagane
- 3) Współpraca z rodzicami osób z niepełnosprawnością intelektualną
- 4) Wpieranie osób z niepełnosprawnością intelektualną po śmierci rodziców
- 5) Rodzicielstwo osób z niepełnosprawnością intelektualną
- 6) Organizacja czasu wolnego osób z niepełnosprawnością intelektualną

Poniższe opracowanie zostało podzielone na trzy części i zawiera informacje dotyczące organizacji czasu wolnego osób z niepełnosprawnością intelektualną. W pierwszej części partnerzy opisują swoją ofertę dla wspieranej grupy i **dobre praktyki**: kursy prowadzone przez aktorów, modelki, projektantów mody, wyszukiwanie kursów w lokalnej społeczności (Czechy); szkolenia samodzielnego korzystania z transportu publicznego i stosowanie pomocy komunikacyjnych dla osób nie mówiących (Włochy); grupy self-adwokatów, budujące m.in. umiejętność samodzielnego podejmowania decyzji (Polska, Słowacja).

W drugiej części znajdują się informacje o **barierach i wyzwaniach** we wspieraniu osób z niepełnosprawnością intelektualną w samodzielnej organizacji czasu wolnego. W trzeciej części opracowania znajdują się **rekomendacje i inspiracje** – działania, które partnerzy planują podjąć, aby rozwijać swoje usługi.

Informacje zebrane w tym opracowaniu zostały zaprezentowane podczas spotkania partnerów w Bratysławie w dniach 27-29.09.2017. Opracowania pozostałych 5 tematów poruszanych w projekcie RESPID można znaleźć na stronie projektu w zakładce Materiały: <http://respid.eu/index.php/english-presentations/>

1) Dobre praktyki

REPUBLIKA CZESKA (RYTMUS)

Działania realizowane przez Rytmus:

- Kursy kształcenia ustawicznego dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, organizowane według potrzeb osób, przeważnie realizowane indywidualnie lub w małych grupach;
- prowadzenie zajęć często proszeni są specjaliści tacy jak aktorzy, modele i modelki, projektanci mody etc., (nie zaś pracownicy socjalni czy pedagodzy specjalni);
- Osoby z niepełnosprawnością intelektualną odgrywają także rolę współprowadzących;
- Pracownicy socjalni pracujący w danej społeczności stanowią część zespołu świadczącego usługę i ich zadaniem jest znalezienie w społeczności i otoczeniu miejsc, w których osoba mogłaby rozwijać uczestnictwo i być zaakceptowana na równych zasadach z osobami pełnosprawnymi.

WŁOCHY (IL CERCHIO)

Szkolenie w zakresie transportu publicznego: poruszanie się transportem publicznym oznacza większą autonomię, brak ograniczeń przy pracy zmianowej, a także brak ograniczeń w ustalaniu harmonogramów pracy czy miejsc docelowych transportu.

Ponieważ organizacja Il Cerchio zapewnia wsparcie osobom mającym trudności w mówieniu i komunikacji, korzystamy także z następujących narzędzi ułatwiających komunikację, dokonywanie wyborów i utrzymanie autonomii:

- Tabele ze zdjęciami miejsc;
- „Brelok” z informacją o podróży i o osobie podróżującej: przystanek, nr telefonu, imię i nazwisko;
- Tablet, smartfon, smartwatch.

W ramach kooperatywy Il Cerchio został zatrudniony edukator, którego celem jest dopasowanie lokalnej oferty zajęć sportowych, tak aby mogły z niej korzystać osoby z niepełnosprawnością.

POLSKA (PSONI)

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mają często trudności w podejmowaniu decyzji, w tym dotyczących form spędzania czasu wolnego. Z tego powodu w placówkach prowadzonych przez PSONI (m.in. Warsztat Terapii Zajęciowej-WTZ, Środowiskowe Domy Samopomocy-ŚDS) uczestnicy otrzymują wsparcie w podnoszeniu własnych umiejętności społecznych (w zakresie komunikacji, podejmowania decyzji, niezależności).

Przykłady dobrych praktyk realizowanych w celu osiągnięcia niezależności w zakresie aktywności w czasie wolnym:

- Grupy self-adwokatów – osób z niepełnosprawnością intelektualną będących rzecznikami własnych praw i spraw. Ponad 10 oddziałów PSONI wspiera lokalne grupy self-adwokatów.
- Mieszkania treningowe są uważane zarówno przez asystentów jak osoby z niepełnosprawnością intelektualną za dobre miejsce do nauki spędzania wolnego czasu. Asystenci pracują w godzinach elastycznych (wieczorami, w weekendy) – tak, by umożliwić uczestnikom wybór szerszego wachlarza aktywności.
- Szkolenie w zakresie umiejętności społecznych w WTZ ZG PSONI w Warszawie. Grupy 4-7 uczestników, którzy spędzają razem 2 tygodnie, przy czym sami wybierają swoją grupę. Zadania: organizacja wycieczek grupowych, imprez urodzinowych oraz zadania indywidualne.
- Pracownia multimedialna w WTZ w Warszawie, która ma na celu zachęcanie osób z niepełnosprawnością intelektualną do korzystania z multimedii. Praca skupia się na zdobywaniu nowych umiejętności, nawet jeśli wiąże się to początkowo z popełnianiem błędów. Kluczowym celem jest zachęcenie uczestników do wyrażania własnej woli.
- „Piątkowe wyjścia” (WTZ Warszawa) – co tydzień jedna grupa uczestników proponuje miejsce, do którego wybiorą się wszyscy. Są to np. muzea, biblioteki, kina, restauracje itd. Uczestnicy sami organizują takie wyjścia.
- „Piątkowe spotkania grupowe” (WTZ Warszawa) - podczas tych spotkań uczestnicy uczą się, jak się porozumiewać i jak rozwiązywać konflikty.
- Wyjazdy grupowe – co roku uczestnicy przy wsparciu terapeutów organizują trzydniową wycieczkę. Od 2010 r. to uczestnicy są odpowiedzialni za wybór miejsca, zakup biletów, zarządzanie czasem, posiłki itp.

Prezentacja PSONI pn. “ Czas wolny, wspieranie podejmowania decyzji, nawiązywanie kontaktów społecznych / Leisure time, decision making, establishing social contacts” dostępna tutaj: http://respid.eu/wp-content/uploads/2018/02/Leisure_time_Bratislava_final_ENG.pdf

Broszura dla self-adwokatów "Mój czas wolny" - <http://psoni.org.pl/wp-content/uploads/2015/09/Moj-czas-wolny.pdf>

SŁOWACJA (ZPMP v SR)

Na Słowacji istnieje ponad 40 organizacji członkowskich ZPMPvSR działających na terenie całego kraju. Większość z nich zapewnia zajęcia dla swoich członków, niektóre z nich są prowadzone regularnie, część z nich okazjonalnie. Najczęściej są to zajęcia edukacyjne, artystyczne i sportowe, organizowane są również wycieczki lub dłuższe podróże.

Oprócz naszych organizacji członkowskich istnieją również inne instytucje i organizacje, które wspierają zajęcia rekreacyjne osób z niepełnosprawnością intelektualną. Większość wyżej wymienionych instytucji to organizacje pozarządowe. Powodem takiej sytuacji jest to, że tylko kilka publicznych instytucji zajmujących się zajęciami rekreacyjnymi prowadzi aktywności dostępne dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Najczęstsze możliwości spędzania czasu wolnego przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną na Słowacji:

- Grupy self-adwokatów – osoby z niepełnosprawnością intelektualną, które uczą się, jak wyrażać swoje potrzeby i życzenia; spotkania są współprowadzone przez asystentów, którzy pomagają self-adwokatom podejmować decyzje.
- Klub self-adwokatów – to miejsce, w którym self-adwokaci mogą spotkać się z przyjaciółmi. Mogą zgodnie z własnymi pomysłami spędzić wspólnie czas. W przypadku, gdy potrzebne jest wsparcie (np. przy wyjaśnianiu reguł gier, wyjściach do kina, korzystaniu z komputerów) osoby mogą poprosić o pomoc wolontariusza, który jest zawsze obecny, ale nie podejmuje decyzji za osoby z niepełnosprawnością.
- Asystent osobisty – usługa socjalna, która pomaga osobie z niepełnosprawnością intelektualną uczestniczyć w aktywnościach przez nią wybranych, przy wsparciu osoby towarzyszącej. Osoba z niepełnosprawnością intelektualną decyduje, gdzie chce się wybrać i co chce robić.
- Osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą także chodzić na zajęcia do szkół artystycznych z głównego nurtu, jeśli tego chcą (przykładem jest Heňa i uczestnicy Międzynarodowego Spotkania Projektowego RESPID w Bratysławie)
- Aktywności integracyjne, na przykład lekcje tańca w klubie TK Danube, gdzie osoby z niepełnosprawnością intelektualną uczestniczą w zajęciach razem z osobami pełnosprawnymi.

2) Wyzwania, bariery

REPUBLIKA CZESKA (RYTMUS)

- Nadopiekuńczość rodziców;
- Rodzice często wybierają aktywności w czasie wolnym zamiast próby znalezienia zatrudnienia lub dalszej edukacji swoich dzieci („może pracować tylko raz w tygodniu, bo w inne dni ma balet, zajęcia z gry na perkusji i kurs filmowy, itd.”);
- Niedobór asystentów osobistych w Czechach w ostatnim okresie;
- Generalizacja uzdolnień i umiejętności osób z niepełnosprawnością intelektualną.

WŁOCHY (IL CERCHIO)

Istnieje wiele środków finansowych z przeznaczeniem do wsparcia aktywności kulturalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, jednak środki te zazwyczaj stosowane są w celu realizacji projektów wyłącznie dla takich osób, bez zapewnienia prawdziwej integracji. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodziny korzystają z takich systemowych usług świadczonych przez personel edukacyjny.

Oznacza to, że mimo istnienia szerokiej oferty osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie mają realnego wyboru i muszą się dostosowywać do dostępnej oferty.

POLSKA (PSONI)

- Brak elastyczności w godzinach pracy placówek dziennych powodujące ograniczony dostęp do aktywności przeznaczonych dla dorosłych (np. koncertów wieczornych, przedstawień teatralnych). Niekiedy osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną mogą uczestniczyć w aktywnościach kulturalnych jedynie w trakcie godzin pracy placówek (między 8 a 16) i są w związku z tym zmuszone do oglądania spektakli przeznaczonych dla dzieci i nastolatków;
- Niedobór usługi asystentów osobistych. Osoby z NI muszą wybierać spośród ograniczonej liczby aktywności, i nie zawsze spędzają czas w preferowany sposób. Czasem nie mają szansy odkrycia nowych aktywności, innych od typowo oferowanych;
- Aktywności w grupie zamiast aktywności indywidualnych. Grupowe spędzanie wolnego czasu nie sprzyja poznawaniu nowych osób i tworzeniu nowych kontaktów społecznych. Osoby z niepełnosprawnością intelektualną często spędzają swój czas wolny wśród tych samych, widywanych na co dzień osób (koleżanek i kolegów z centrum aktywizacji lub opieki, znajomych ze szkoły, itp).

SŁOWACJA (ZPMP v SR)

- Brak asystentów osobistych (przyczyną jest prawdopodobnie niskie wynagrodzenie, wymagania czasowe i charakterystyka grupy docelowej);
- Brak wolontariuszy (studentów, osób ze społeczności lokalnej.);
- Rodzice, którzy chronią swoje dzieci z niepełnosprawnością intelektualną przed zyskaniem niezależności;
- Czasami trudno jest określić, co osoby z NI chcą robić w czasie wolnym, ponieważ są one przyzwyczajone do dopasowywania się do innych;
- W domach opieki często takie aktywności są traktowane przez usługodawców jako nie generujące kosztów. Mimo, że aktywności te mogą mieć charakter czasu wolnego – nie jest to w rzeczywistości czas wolny, bo osoby z niepełnosprawnością muszą w nich uczestniczyć i nie mają innego wyboru.

3) Rekomendacje i inspiracje

REPUBLIKA CZESKA (RYTMUS)

- Wprowadzić ideę self-adwokatury we Włoszech;
- Bardziej indywidualne podejście także przy planowaniu czasu wolnego;
- Czas wolny powinien być faktycznie czasem wolnym – i nie powinien zastępować pracy;
- Więcej informacji dla domów opieki i domów dla grup osób z niepełnosprawnością intelektualną na temat możliwości i praw w tym zakresie;
- Więcej informacji również dla rodziców;
- Popularyzacja przykładów dobrej praktyki w wykonaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną podczas jakiejś aktywności.

WŁOCHY (IL CERCHIO)

- Wprowadzić ideę self-adwokatury w kooperatywie Il Cerchio we Włoszech;
- Stworzyć społeczności przyjazne komunikacyjnie (AAC) – tak, aby osoby z niepełnosprawnością intelektualną stały się samowystarczalnymi jednostkami i mogły same korzystać z oferty restauracji, kin, teatrów itp.
- Stworzyć możliwości zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oparte na prawdziwym wyborze, a nie ograniczone do ustalonych ofert obejmujących aktywności zdefiniowane przez innych.

POLSKA (PSONI)

- Uzyskanie informacji bezpośrednio od osób z niepełnosprawnością intelektualną na temat ich zainteresowań – zamiast proponowania ograniczonej oferty aktywności. Jeżeli osoba ma problemy z porozumiewaniem się lub określeniem własnych preferencji – uzyskanie dodatkowych informacji od jej rodziny lub przyjaciół.
- Stworzenie „mapy miejsc przyjaznych osobom z niepełnosprawnością intelektualną”, listy mailingowej, strony na Facebooku – bazy danych z nazwami klubów sportowych, instytucji kulturalnych, które oferują wydarzenia dostępne dla osób z niepełnosprawnością intelektualną (komunikacja AAC, materiały w tekście łatwym do czytania i rozumienia – ETR, przeszkoleni pracownicy etc.)

SŁOWACJA (ZPMP v SR)

- Rozpocząć współpracę z rodzicami;
- Stworzyć więcej grup self-adwokatów;
- Współpracować na zasadach indywidualnych z osobami z niepełnosprawnością intelektualną;
- Prowadzić działania edukacyjne dla usługodawców, społeczności i opinii publicznej.

Ten utwór jest dostępny na [licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)